

AFSENDT MED

E-post 5/11, 11.41.

Ku 1 + 5

Kulturudvalget
(L 19 - bilag 36)
(Offentligt)

MINISTERIET

KULTURUDVALGET

L 19 - bilag 36 (offentligt)

Folketingets Kulturudvalg
Folketinget
Christiansborg
1240 København K

KULTURMINISTERIET
NYBROGADE 2
POSTBOKS 2140
1015 KØBENHAVN K

TELEFON 33 92 33 70
FAX 33 91 33 88
E-POST kum@kum.dk
CVR 67855019

- 5 NOV. 2002

På baggrund af 1. behandlingen af forslag til lov om ændring af ophavsretsloven (L 19) fremsendes hermed til Kulturudvalgets orientering i 2 eksemplarer et notat om den ophavsretlige eneret til spredning og konsumtion heraf – parallelimport og specialimport.

Brian Mikkelsen

J. NR. 2002.7001-1/190

5. kt., MK

<http://thor.dlnorark/showelfile.asp?func=&jp=2002023603&ddokid=33770>

NOTAT

29. oktober 2002

Den ophavsretlige eneret til spredning og konsumtion heraf - parallelimport og specialimport

1. Ophavsmandens eneret til spredning af værkseksemplarer til almenheden

Efter ophavsretsloven har ophavsmanden en eneret til at sprede fysiske eksemplarer af sit værk, fx bøger, plader eller film, til almenheden. Det fremgår af lovens § 2, stk. 3, nr. 1.

Spredning sker ved, at eksemplarer sælges, foræres væk, udlejes eller udlånes.

Almenheden er det modsatte af privatsfæren. Sidstnævnte omfatter personer, der er knyttet sammen ved personlige bånd som fx familie, venner eller bekendte. Det betyder eksempelvis, at en person frit kan videresælge eller udlåne en bog, vedkommende har købt, til sine venner og bekendte. Derimod omfattes salg af en bog uden for privatsfæren af ophavsmandens eneret; det typiske eksempel er salg gennem butikker, hvilket derfor som udgangspunkt kræver samtykke fra ophavsmanden.

2. Konsumtion af spredningsretten

Dette udgangspunkt kan og bør ikke stå alene. Derfor er der i lovens § 19, stk. 1, en regel om, at ophavsmandens eneret til at sprede et værkseksemplar udtømmes ("konsumeres"), når ophavsmanden frivilligt har givet slip på eksemplaret ved at overdrage ejendomsretten til det – typisk ved salg – til en anden person. Erhververen af eksemplaret kan som udgangspunkt herefter frit råde over eksemplaret ved videresalg, gave, udlejning og udlån. Konsumptionsprincippet indebærer på denne måde, at erhververens ejendomsret til eksemplaret står over ophavsmandens ophavsret til værket. Når der tales om, at et eksemplar er overdraget med samtykke fra "ophavsmanden", menes der "ophavsmanden eller den, rettighederne er overdraget til"; andre rettighedshavere end ophavsmanden er fx en forlægger eller et pladeselskab.

Der findes dog undtagelser fra konsumptionsprincippet.

For det første må erhververen af et værkseksemplar ikke udleje eksemplaret til almenheden uden rettighedshaverens samtykke. Bøger, cd'er og dvd'er må således ikke udlejes til almenheden uden samtykke fra den, der har rettighederne.

For det andet må erhververen af et eksemplar af et filmværk eller et edb-program i digitaliseret form ikke udlåne eksemplaret til almenheden uden samtykke. Bibliotekernes udlån af film er således baseret på aftaler med rettighedshaverne. For andre værksarter er der frit biblioteksudlån; udlån af fx bøger og cd'er kan således ske uden samtykke.

3. Den geografiske udstrækning af konsumptionsprincippet

Når der efter dansk ophavsret gælder et konsumptionsprincip, må i alle tilfælde fx en bog, der med rettighedshaverens samtykke er solgt første gang i Danmark, frit – dvs. uden rettighedshaverens samtykke – videresælges i Danmark.

Spørgsmålet er, om det samme gælder for et værkseksemplar, der er lovligt solgt første gang uden for Danmark.

Når der er tale om eksemplarer, der er solgt i et andet EU-land, følger det direkte af EU-rettens grundprincip om fri bevægelighed for varer inden for EU, at et eksemplar, der lovligt er bragt på markedet i ét EU-land, frit kan videresælges i et andet EU-land. Der gælder med andre ord i det mindste et princip som EU-konsumtion. Med EU-lande sidestilles andre lande inden for Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde (EØS).

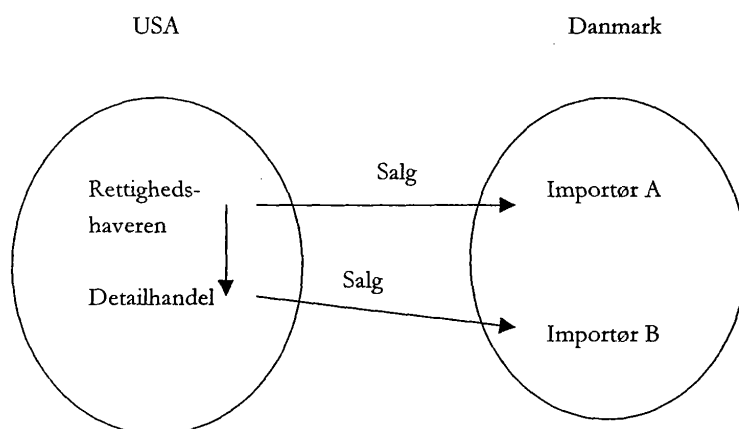
Efter gældende dansk ret gælder der herudover et generelt princip om international konsumtion. Det betyder, at bøger og andre værkseksemplarer frit må videresælges i Danmark, efter at de første gang er blevet solgt med rettighedshaverens samtykke, uanset hvor i verden det første salg er sket.

Det internationale konsumptionsprincip åbner mulighed for parallel- og specialimport.

Parallelimport vil sige, at to importører i samme land importerer eksemplarer af det samme produkt med henblik på videresalg. Den ene importør (A) har en direkte licensaftale med rettighedshaveren; det kan fx være et dansk distributionsselskab, der gennem aftale med et amerikansk filmselskab har erhvervet eneret til at distribuere en bestemt

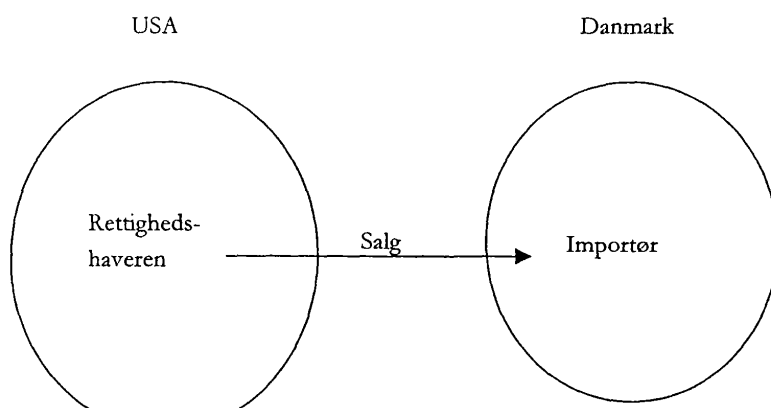
dvd-titel i Danmark. Den anden importør (B) er ikke i kontakt med rettighedshaveren, men køber sine produkter direkte fra et andet land. Med et internationalt konsumptionsprincip er B's handling lovlig.

Skematisk kan konstruktionen se således ud:

Specialimport vil sige, at en importør med henblik på videresalg importerer eksemplarer af et værk, som rettighedshaveren (eller dennes almindelige licenshaver) ikke selv har ønsket at distribuere i Danmark. Importen vil typisk ske gennem en direkte købsaftale med den udenlandske rettighedshaver, fx en forlægger, et pladeselskab eller et filmselskab. Der kan dog også være tale om køb gennem detailhandelen, på markeder og lign. Da der ikke er givet licens til andre i Danmark, vil der typisk ikke være problemer med at opnå tilladelse til specialimporten og videresalget – tværtimod vil den udenlandske rettighedshaver være positivt interesseret i aftalen for at forøge sin omsætning.

Skematisk kan konstruktionen se således ud:

Det bemærkes, at der siden 1995 i princippet herhjemme har været en regel om EU-konsumtion (i modsætning til international konsumtion), når det gælder de såkaldte nærtstående rettigheder, dvs. udøvende kunstneres, plade- og filmproducenters samt radio- og fjernsynsforetagenders spredningsrettigheder i henhold til ophavsretslovens §§ 65, 66, 67 og 69. Denne regel bygger på art. 9, stk. 2, i EU-direktivet fra 1992 om udlån og udlejning. På grund af særlige bestemmelser i anordning om anvendelse af ophavsretsloven i forhold til andre lande m.v., hvorefter spredningsretten for disse rettighedshavere kun skal gælde for optagelser, der har fundet sted inden for EØS, har denne regel om EU-konsumtion hidtil ikke haft nogen nævneværdig praktisk effekt. Som det fremgår af bemærkningerne til lovforslagets nr. 51, vil disse bestemmelser i anordningen blive ophævet i forbindelse med vedtagelsen af L 19.

4. Infosoc-direktivet

I Infosoc-direktivet om ophavsret i informationssamfundet fra 2001 er det i art. 4, stk. 2, fastslået, at der ikke må gælde international konsumtion efter medlemsstaternes ophavsretslovgivninger. Der må alene gælde en regel om EØS-konsumtion på ophavsretsområdet. Det betyder, at kun salg inden for EØS giver ret til fri parallel- og specialimport. Parallel- og specialimport fra sælgere i lande uden for EØS – fx USA – vil ikke være tilladt, medmindre importøren har indhentet samtykke fra rettighedshaveren. Som nævnt ovenfor vil et sådant samtykke ofte kunne indhentes, når det gælder specialimport, mens en licenshaver i parallelimportsituation formentlig sjældent vil give tilladelse.

Bestemmelsen vil derfor i praksis især ramme parallelimport af dvd-film fra USA, mens specialimport af bøger, cd'er, tegneserier m.v. som regel vil være tilladt gennem samtykke fra rettighedshaveren. På samme måde må det også forventes, at der let kan opnås samtykke til specialimport af særlige dvd-udgaver af film, som alene distribueres i USA.

Under forhandlingerne om direktivet kæmpede Danmark aktivt imod denne regel, der forhindrer Danmark i at opretholde princippet om international konsumtion. Det skyldtes hensyn til international frihandel og til forbrugernes interesser i at kunne købe

produkter så billigt som muligt. Det vil efter den danske opfattelse være urimeligt at give en rettighedshaver kontrol over spredningen af et eksemplar, som vedkommende frivilligt har givet slip på ved at give samtykke til det første salg af eksemplaret.

Denne opfattelse blev delt af flere mindre EU-lande, nemlig Sverige, Finland, Irland, Holland og Luxembourg. De større EU-lande gik imidlertid ind for en begrænsning til EØS-konsumtion; disse lande havde allerede i deres nationale lovgivning regler, der ikke anerkender international konsumtion af den ophavsretlige spredningsret.

De større EU-landes interesser på dette område kan eksemplificeres på følgende måde: En britisk forlægger udgiver en bog af en britisk forfatter. Bogen sælges i Storbritannien til fx 300 kr. Samtidig udgives bogen i USA via en amerikansk distributør. Fordi USA er et større marked, og fordi konkurrencen dér er skarpere, sælges bogen i USA til fx 200 kr. Denne prisforskel gør det tillokkende for britiske parallelimportører at erhverve eksemplarer af bogen i USA og videresælge i Storbritannien til mindre end 300 kr. For at beskytte den britiske forlægger, går Storbritannien imod international konsumtion, således at parallelimporten af bøgerne fra USA ikke vil være tilladt.

Danmark kunne sammen med de fem andre små EU-lande ikke mønstre et blokerende mindretal imod direktivets art. 4, stk. 2. Man måtte acceptere, at bestemmelsen var udtryk for holdningen hos et kvalificeret flertal blandt EU-landene. Så selv om man fra dansk side var imod forbudet mod international konsumtion, var der intet at stille op.

Sammen med de fem andre lande fik Danmark optaget en erklæring i rådsprotokollen om, at Danmark, Irland, Luxembourg, Holland, Finland og Sverige er tilhængere af international konsumtion, og at disse lande vil understrege behovet for at genoverveje spørgsmålet om konsumtion i lyset af den internationale udvikling og løbende debat om international konsumtion på varemærkeområdet.

5. Lovforslaget om ændring af ophavsretsloven (L 19)

For at overholde forpligtelserne i infosoc-direktivet er det nødvendigt at ændre lovens § 19, stk. 1, således at kun salg og anden overdragelse af værkseksemplarer i et EØS-land medfører konsumtion og dermed ret til at videresprede eksemplaret til almenheden i form af salg m.v. Såfremt Danmark ikke gennemfører direktivet på dette punkt, vil EU-Kommissionen anlægge en traktatkrænkelssag, som vil munde ud i, at Danmark ved EF-Domstolen alligevel bliver dømt til at skulle ændre § 19, stk. 1.

Man bør være opmærksom på tre forhold, der begrænser lovændringens virkning i praksis.

- For det første er selve erhvervelsen af et værkseksemplar ikke omfattet af ophavsmandens eneret, jf. ophavsretslovens § 2 som beskrevet ovenfor i afsnit 1. Det vil således stadig være tilladt at købe en bog til sig selv eller en anden person inden for sin privatsfære overalt i verden. Det vil fx også stadig være tilladt at importere dvd-film fra lande uden for EØS og forære dem til familiemedlemmer, venner og bekendte, herunder naboer. Det afgørende er, at der ikke må ske videresalg til almenheden, dvs. typisk gennem butikker.
- For det andet sker der ingen ændringer vedr. såkaldt regionskodning af dvd'er. I forbindelse med spørgsmålet om parallelimport omtales ofte dvd-regionskoder, der bl.a. indebærer, at film fra region 1 (USA) ikke kan afspilles på afspillere fra region 2 (Europa). Regionskodningen er introduceret af de amerikanske filmselskaber bl.a. for at kontrollere markedsføringen af de enkelte filmtitler. I bemærkningerne til forslaget til § 75 c er det præciseret, at forbudet mod omgåelse af kopispæringer m.v. ikke indebærer et forbud mod omgåelse af disse regionskoder. Regionskoderne har således ikke til formål at forhindre kopieringen af filmen. De har til formål at forhindre den, der har købt eksemplaret, i at se filmen. En sådan foranstaltning rettet imod den personlige tilegnelse af værket rammes ikke af de nye ophavsretlige kopispæringsregler og er derfor fortsat tilladt.

L 19 understøtter på den baggrund på ingen måde Hollywoods selvbestaltede opdeling af verden i regioner. Tværtimod understreges det i lovforslaget, at regionskoderne ikke nyder juridisk beskyttelse i Danmark, og at de frit kan brydes. Det er og forbliver lovligt at se en dvd-film, hvor man har brudt regionskoden.

- For det tredje kommer lovændringen ikke til at ramme bibliotekernes udlån af bøger, der er indkøbt i ikke-EØS-lande. Dette bliver sikret gennem lovforslagets nr. 18, hvorefter forbudet mod import ikke skal omfatte udlån eller udlejning (men i praksis alene videresalg). Forslaget sikrer, at biblioteker kan udlåne litteratur på indvandrersprog, hvilket ofte sker på basis af bøger indkøbt i lande som Tyrkiet og Pakistan. Bibliotekerne kan også fortsat foretage fællesindkøb af sådanne bøger; de må blot ikke foretage et videresalg af de indkøbte eksemplarer.

6. Fremtiden

Med udgangspunkt i den erklæring i rådsprotokollen til infosoc-direktivet, der er nævnt i slutningen af afsnit 4, vil Kulturministeriet fremover søge at få spørgsmålet om international konsumption på EU-dagsordenen, bl.a. gennem et samarbejde med Økonomi- og Erhvervsministeriet og Patent- og Varemærkestyrelsen, idet der findes en tilsvarende problemstilling på varemærkeområdet. I 1998 fortolkede EF-domstolen i den såkaldte Silhouette-dom en bestemmelse i varemærkedirektivet sådan, at bestemmelsen udelukker international konsumption. Også på varemærkeområdet er Danmark imod en begrænsning til EØS-konsumption.

Målet er at genindføre en generel regel om international konsumption i dansk ophavsret.

Der findes flere muligheder. Spørgsmålet kan via EU tages op i Verdenshandelsorganisationen (WTO) med henblik på en international aftale, ligesom man kan forestille sig en bilateral aftale mellem EU og USA om, at man lovliggør parallelimport m.v. fra hinandens territorier – USA har således en tilsvarende regel, der forbyder import fra Europa uden rettighedshaverens samtykke.

Endvidere vil man fra dansk side arbejde for en ændring af infosoc-direktivet, således at i hvert fald specialimport holdes uden for anvendelsesområdet for art. 4, stk. 2.

